

Jørn Lier Horst & Thomas Enger

Schuld

Vertaald uit het Noors door Corry van Bree

A.W. Bruna Uitgevers

Proloog

De maan verlichtte de parkeerplaats met haar zwakke schijnsel. Een snelle blik op het dashboard vertelde hem dat het vier minuten over halftwee was.

Hij was hier al meerdere keren geweest sinds hij haar had begraven, maar hij was nooit helemaal naar de plek gegaan waar ze lag. Hoewel het donker was, wist hij zeker dat hij de plek zou vinden. Hij kende dit bos.

Het had de vorige avond geregend. De ribbels onder zijn wandelschoenen zouden diepe, opvallende afdrucken in de grond achterlaten, maar juist daarom had hij een paar gekocht waarvan hij wist dat veel Noren die droegen. Bovendien droeg hij een groen regenjack, waardoor hij één zou worden met zijn omgeving.

Planning, dacht hij.

Alfa en omega.

Hij pakte zijn rugzak uit de kofferbak, deed de auto op slot en liep naar het pad. De lucht was koud en vochtig. Aan de hemel boven hem gleden zwarte wolken langs. De grond verspreidde een geur van koele ontbinding. Zijn voetstappen joegen enkele vogels op, die haastig wegvlogen. Na een paar minuten voelde hij dat zijn voorhoofd onder de muts bezweet was. Zijn bril besloeg.

Het was niet zonder risico geweest om haar het bos in te dragen. Half Noorwegen zocht op dat moment naar haar. Ze was ook veel zwaarder geweest dan hij had gedacht. Maar het was nacht, zoals nu, en bovendien had hij alles van tevoren gepland.

Drie nachten ervoor had hij een opvouwbare metalen schop meegenomen en had hij geprobeerd een geschikte plek te vinden. Op de eerste potentiële plek lagen te veel stenen en was de grond rotsachtig. Op de tweede plek was het niet mogelijk om diep genoeg in de grond te graven; hij wilde het risico niet lopen dat roofdieren haar zouden ruiken en opgraven. Pas bij de derde poging slaagde hij erin een geschikte plek te vinden, die ook nog eens verborgen was achter bomen, struiken en varens. Voordat hij vertrok kerfde hij een merkteken in de dichtstbijzijnde boom.

Nu was de spar groter.

De takken waren langer en misschien ook een beetje dikker. Hij zette zijn rugzak neer en haalde de schop eruit. Het was een geluk dat de grond nog niet was bevroren.

De eerste scheppen waren het zwaarst. Hij moest door een dikke laag heide, mos en wortels, die een dicht netwerk vormden, dringen. Het duurde een tijd voor hij eindelijk diep genoeg was.

Hij legde de schop weg en groef verder met zijn handen. Hij wilde geen afdrucken van de schop riskeren op het plastic waarin hij haar had gewikkeld. Hij droeg handschoenen en groef steeds meer van de vochtige grond weg. Een steeds groter stuk van het plastic werd zichtbaar.

Hij opende zijn jaszak en haalde er voorzichtig een opgevouwen vel papier uit. Hij wilde het niet beschadigen. Daarna opende hij het plastic net zo voorzichtig, laag voor laag. Even later lag ze bevrijd en onbeschut voor hem.

Er was een tijd voor alles, dacht hij.

En nu was de tijd hiervoor gekomen.

Overdag werd er veel gewandeld in dit bos. Mensen lieten hun honden hier los, zodat ze tussen de bomen konden rennen. Als het te lang duurde voordat ze werd gevonden, zou hij het zelf melden.

Het laatste wat hij moest doen kostte maar een minuut.

Toen hij klaar was, stond hij op en keek tevreden om zich heen. Boven de boomkruinen dreef een wolk langs de hemel, waardoor de maan tevoorschijn kwam en het graf zwak verlichtte.

Het was dinsdagochtend kwart over vier.

Hij glimlachte.

Het zou een mooie dag worden.

1

De grond voor hem was grijsbruin, met her en der witte vlekken van platgetrapte kauwgom. Alexander Blix hield zijn blik een meter voor zich naar beneden gericht en deed zijn best om vers afval en oude hondenpoep te ontwijken.

Een plotselinge windvlaag zorgde ervoor dat hij de revers van zijn jas dichters om zich heen trok. De wolken hadden zich samengepakt aan de hemel. Het was een kwestie van minuten voordat de eerste druppels zouden vallen. Toen Blix een tijdje geleden van huis was gegaan, scheen de zon.

Oslo, dacht hij.

Het ene moment zomer, het volgende moment herfst.

Pas toen hij bij de Grønlandsleiret 44 was, keek hij op en bleef staan. Voor het gebouw met de grote ramen stond een vrouw te roken. Een stukje verderop riep iemand iets in een onbekende taal. Het gras van het park waaraan het gebouw grensde was deels bedekt met rode en gele bladeren. Een hond op korte pootjes rende met een stok tussen zijn tanden naar zijn baasje terug.

Ze waren vast al klaar met de ochtendvergadering, dacht Blix. Nicolai Wibe stond waarschijnlijk bij de koffieautomaat op te scheppen over wat hij 's ochtends vroeg in de sport-school allemaal had gedaan. Tine Abelvik snoof en rolde met haar ogen terwijl Gard Fosse, de chef van de afdeling, erop wees dat ze aan het werk moesten.

Blix keek naar een auto die op dat moment uit de ondergrondse garage kwam. Zodra hij de weg op reed, begon de

sirene te loeien. Het zwaailicht flitste langs de gevels. Automobilisten weken uit. De geüniformeerde agent op de passagiersstoel keek lang naar Blix terwijl ze passeerden. Hij kon zich niet herinneren dat hij haar eerder had gezien.

Hij vroeg zich af waar ze naartoe gingen. Zou het om een inbraak, een ongeluk, een moord of iets anders gaan? De auto reed met een loeiende sirene in de richting van het centrum, een instrument in het kakofonieorkest van de stad dat langzamerhand steeds zachter klonk.

Blix keek weer naar het politiebureau. Hij voelde een reghdruppel op zijn jukbeen die al snel werd gevolgd door meer druppels, schoof de mouw van zijn jas omhoog om op zijn horloge te kunnen kijken en besepte dat hij laat was.

Hij draaide zich om en zag een man die hetzelfde deed, waarna hij plotseling sneller ging lopen en de straat schuin overstak zonder op het naderende verkeer te letten. Een automobilist claxonnerde. De man mengde zich onder de mensen aan de overkant van de straat en liep snel verder.

Het is dezelfde vent, dacht Blix.

Hetzelfde donkergroene regenjack, dezelfde zwarte rugzak. Blix had hem voor zijn appartement op straat gezien, soms 's avonds laat, andere keren 's ochtends vroeg. Hij had hem ook in de winkel gezien en een keer – misschien, daar was hij niet honderd procent zeker van – op de binnenplaats van het appartementencomplex waar hij woonde.

Blix probeerde eveneens sneller te lopen, maar besepte al snel dat hij hem niet zou inhalen. De man verdween in het metrostation bij Grønland Torg en kwam niet terug.

Blix liep in een hoger tempo verder naar het centrum en lette niet meer zo goed op waar hij liep. Hij keek vaak achter zich, telkens met het gevoel dat iedereen naar hem staaarde, maar zag de man in het groene regenjack niet meer.

2

Elf minuten later bleef Blix voor de ingang van de Leirfalls-gata 11 staan. Een elektrische step stond tegen de muur.

Het regende licht.

Blix stak zijn wijsvinger aarzelend uit naar de intercom naast de deur, maar trok hem terug en deed een stap naar achteren. Je hóéft niet, zei hij tegen zichzelf. Je kunt je om-draaien en weggaan. Toch zocht hij uiteindelijk Krissander Dokkens naam op het paneel aan de muur en hij drukte met zijn wijsvinger op de lichtgroene bel. Een seconde later zoemde het slot van de deur.

Blix liep de trappen naar de derde verdieping op en zag een deur op een kier staan in de korte gang. Hij duwde hem voorzichtig open. Krissander Dokken stond in de hal op hem te wachten. Hij stak zijn hand naar hem uit terwijl hij afgemeten naar hem glimlachte. Zijn andere hand omklemde de stok waarop hij leunde.

‘Kom binnen.’

Blix trok zijn schoenen uit en hing zijn natte jas op. Zonder iets te zeggen nam Dokken hem mee naar een kamer waarin twee stoelen op ruime afstand van elkaar stonden, met daartussen een kleine ronde tafel. Op de tafel stond een karaf die tot de rand met water was gevuld, en daarnaast twee glazen. Uit een kleine vierkante doos stak een dun papieren zakdoekje.

Blix ging op de achterste stoel zitten en sloeg zijn ene been over het andere. Hij haalde diep adem, wat een scherpe pijn

in zijn borstkas veroorzaakte. Hij probeerde zichzelf ervan te overtuigen dat hij moest ontspannen, maar dat had geen effect.

Krissander Dokken ging op zijn vaste stoel zitten, zette zijn stok ertegenaan en legde een notitieblok op zijn schoot. Achter hem hing een bekende poster van een schilderij van Vincent van Gogh aan de muur. Naast een witgeschilderde boekenkast stond een frisgroene watercacao in een terracotta pot.

‘Goed,’ zei Dokken. Hij zette zijn kleine bril, die zijn ogen nauwelijks bedekte, recht. ‘Hoe gaat het met je sinds de laatste keer?’ Dokken praatte zachtjes, met een lichte, droge stem.

Blix wist niet wat hij moest antwoorden. Hij zou kunnen zeggen dat het nog steeds voelde alsof een onzichtbare kracht hem in het matras duwde als hij ’s ochtends wakker werd. Dat er geen minuut voorbijging waarin hij niet dacht aan Iselin en aan de man die haar had vermoord. Aan wat Blix daarna zelf had gedaan. Aan de periode in de gevangenis. Aan de tijd nadat hij was vrijgekomen. In plaats daarvan zei hij: ‘Goed.’ Hij slikte. ‘Het is redelijk goed gegaan, denk ik.’

‘Wat wil je daarmee zeggen?’ Dokken keek hem indringend aan.

‘Tja...’ zei Blix langgerekt. ‘Ik weet het niet goed.’

‘Wanneer vind je zelf dat het goed gaat?’

Het duurde even voordat Blix antwoord gaf. ‘Dat is een goede vraag,’ zei hij. ‘Ik weet eigenlijk niet goed wat het betekent of inhoudt.’

Dokken knikte langzaam. ‘Wat is er volgens jou nodig om het beter te hebben of te krijgen?’

Blix dacht lang na. ‘Ik weet het niet,’ zei hij. ‘Ik heb geen idee.’

‘Heb je al geprobeerd om te mediteren?’

Blix schudde zijn hoofd. ‘Ik... ben daar nog niet echt aan begonnen.’

‘Wat heb je de afgelopen weken gedaan?’

‘Niet veel eigenlijk. Ik... lees veel. Kranten, boeken. En ik bind... vliegen.’

‘Bedoel je voor vliegvisser?’

‘Ja, dat is een oude hobby van me die ik weer opgepakt heb.’

‘Dat is mooi. Ik ben blij dat te horen. Vis je veel?’

‘Niet meer. Dat deed ik vroeger.’

‘Misschien kun je je nieuwe vliegen binnenkort eens uitproberen?’

Blix haalde zijn schouders op. ‘Misschien wel.’

Dokken wachtte even voordat hij zijn volgende vraag stelde. ‘Eet je genoeg?’

‘Ja, dat vind ik wel.’

‘Krijg je genoeg gezond eten naar binnen?’

Blix dacht na. ‘Niet zo vaak als zou moeten, denk ik.’

‘We zijn wat we eten. Dat weet je toch?’ Dokken glimlachte even.

Blix gaf geen antwoord.

‘Hoe ziet je slaappatroon eruit?’

‘Dat gaat een beetje op en neer. Zoals het eigenlijk altijd al is geweest, ook toen ik nog werkte.’

Dokken bevochtigde zijn lippen. ‘Wandel je ’s ochtends nog steeds?’

‘Meestal wel.’

‘Altijd dezelfde route?’

‘Ja, daaraan is niet veel veranderd. Ik ben een gewoontedier, net als veel andere mensen.’

Dokken legde zijn vingers tegen elkaar, zodat ze een driehoek vormden. ‘Heb je nog steeds het gevoel dat je wordt bespioneerd of dat iemand je achtervolgt?’

Blix was vergeten dat hij dat de vorige keer aan Dokken had verteld. ‘Tja,’ zei hij en hij voelde tegelijkertijd dat hij rood werd. ‘Veel mensen weten wie ik ben,’ voegde hij eraan toe. ‘Na... alles wat er gebeurd is. Er is altijd iemand die me herkent als ik op straat of in een winkel ben.’

‘Dat is de prijs van de roem,’ zei Dokken met een flauwe glimlach. ‘Ik ben blij dat ik geen beroemdheid ben.’

Blix zei niets.

‘Krijg je nog steeds zoveel post?’

Blix dacht erover na. ‘Misschien is dat iets minder geworden.’

‘Wat voor soort brieven krijg je?’

‘Ik weet het niet. Ik hou niet zo goed in de gaten wat er binnenkomt.’

‘Waarom niet?’

Blix dacht na. Hij had geen goed antwoord op die vraag.

‘Heb je contact met anderen?’ vroeg Dokken.

‘Met Emma,’ zei hij. ‘Emma Ramm. Soms.’

‘Zijn er geen vroegere collega’s die contact met je opnemen en vragen of je een biertje met ze gaat drinken of zoiets?’

Blix schudde zijn hoofd.

‘Neem jij weleens contact met iemand op?’

‘Nee, behalve met Merete, mijn ex-vrouw. Maar dat gebeurt heel zelden.’

Dokken staarde even voor zich uit, alsof hij diep in gedachten was verzonken. ‘Hoe zit het met je ouders?’

Blix keek hem abrupt aan. ‘Wat bedoel je?’

‘Heb je ze nog steeds?’

‘Wil je weten of ze nog leven?’

‘Hmm?’

‘Mijn vader... leeft,’ zei Blix. Hij zuchtte diep. ‘Mijn moeder is lang geleden gestorven.’

‘Hoe oud was je toen?’

Blix verschoof op zijn stoel en krabde met een onverwacht scherpe nagel aan zijn wang. ‘Zestien.’

‘Heb je contact met je vader?’

Blix legde een hand op zijn dijbeen en kneep een beetje in de spieren onder de stof. ‘Niet zoveel.’

‘Waarom niet?’

‘Hij... zit in een verzorgingstehuis.’
‘Is dat een belemmering om contact met hem te hebben?’
Blix keek naar beneden, verstrengelde zijn handen en gaf geen antwoord.
‘Mag ik vragen waarom hij in een verzorgingstehuis zit?’
ging Dokken verder.
‘Hij... kan niet meer voor zichzelf zorgen.’
Dokken knikte langzaam. ‘Waar ligt dat tehuis?’
‘Een stukje buiten Gjøvik.’
‘Kom je daarvandaan?’
‘Bijna. Ik kom uit Skreia.’
‘Skreia,’ herhaalde Dokken alsof de plek belangrijk was.
‘Wanneer ben je voor het laatst bij hem op bezoek geweest?’
‘Dat... herinner ik me niet.’
‘Was dat voor of na je gevangenschap?’
‘Voor,’ antwoordde Blix snel.
‘Wanneer heb je hem voor het laatst gesproken?’
‘Dat her...’ Blix zweeg abrupt. ‘Dat is al een tijd geleden.’ Blix zag dat de psycholoog zijn voorhoofd fronste.
‘Misschien moet je weer eens bij hem langsgaan,’ zei hij. ‘Al is het maar om...’
‘Nee,’ zei Blix.
Dokken keek een tijdje naar hem. ‘Waarom niet?’
‘Daar heb ik geen zin in.’
Het bleef een tijdje stil.
‘Hoe was de relatie met je moeder?’
Blix zuchtte. ‘Goed,’ antwoordde hij. ‘Kunnen we ergens anders over praten?’
Dokken bestudeerde hem even, leunde naar achteren op zijn stoel en sloeg zijn ene been over het andere. ‘Laten we teruggaan naar het onderwerp waarmee we begonnen,’ zei hij. ‘Wat moet er gebeuren om ervoor te zorgen dat je je beter voelt? Dat is tenslotte waarnaar we allemaal streven. Elke dag en ons hele leven lang.’ Hij trommelde met zijn vingers op het

notitieblok, terwijl hij eruitzag alsof hij elk woord afwoog. ‘Je hebt bijna acht maanden in de gevangenis gezeten, Alexander, maar je bent vrijgesproken door het gerechtshof. Nu ben je sinds ruim twee maanden vrij.’

‘Het hangt ervan af wat je met vrij bedoelt,’ antwoordde Blix. ‘Ik zal nooit helemaal vrij zijn van wat er gebeurd is of wat ik gedaan heb. Niets daarvan zal ooit verdwijnen.’

‘Dat geldt voor iedereen,’ zei Dokken. ‘We dragen alles wat we hebben gedaan en meegemaakt met ons mee in ons leven, of dat nu kort of lang is. Het maakt deel van ons uit; we kunnen niet teruggaan om er iets aan te veranderen. Alleen jij en ik – wij – kunnen iets aan onze eigen toekomst doen.’

‘Dus ik moet me er gewoon overheen zetten? Is dat wat je zegt?’

‘Helemaal niet,’ zei Dokken, die negeerde dat Blix harder was gaan praten. ‘Datgene wat je meegemaakt hebt, zal je altijd kenmerken. We proberen hier ook geen pleisters op je wonden te plakken zodat ze niet meer bloeden. Het is eerder het tegendeel; we openen ze en dan laten we het bloed net zo lang stromen als nodig is. Op de lange termijn zullen we proberen om je lichaam en je hersenen te leren om je wonden te laten bloeden zonder dat je er te veel aan denkt of de pijn te hevig wordt.’

‘Dat klinkt helemaal niet abstract,’ zei Blix sarcastisch.

‘Maar het *is* ook niet abstract,’ antwoordde Dokken. ‘Er bestaan bijzonder concrete technieken die zeer effectief blijken te zijn voor mensen die worstelen met ernstige trauma’s of intense rouw.’ Hij wachtte tot Blix naar hem keek voordat hij verderging. ‘Heb je weleens van EMDR gehoord?’

Blix schudde zijn hoofd.

‘Dat staat voor *Eye Movement Desensitization and Reprocessing*. Het is een manier om de hersenen te stimuleren, waardoor het gemakkelijker kan worden om met pijnlijke ervaringen te leven.’

Blix trok een wenkbrauw op.

‘Als we iets traumatisch meemaken,’ ging Dokken verder terwijl hij een vouw in zijn hemelsblauwe overhemd gladstreek, ‘dan kan ons vermogen om emoties en herinneringen te verwerken volledig uitgeschakeld worden. Het is gewoon te overweldigend. Het doet te veel pijn. Wat we met EMDR doen is de hersenen opnieuw programmeren om stress en trauma’s te verwerken zonder alle krachtige emoties te activeren.’

Blix hoorde hoe Dokken gedetailleerder vertelde hoe het precies werkte, maar zijn gedachten dwaalden af naar de man in het groene regenjack.

‘We kunnen ook iets proberen dat EFT genoemd wordt,’ zei Dokken na een tijdje. ‘Of *tapping*, wat een andere techniek is. Dat kun je trouwens thuis zelfstandig doen.’

Blix streek over zijn kin, maar zei niets.

Dokken kuchte. ‘Je hebt eerder gezegd dat het tegen je gevoel van rechtvaardigheid ingaat dat je niet meer in de gevangenis zit. Omdat je een man doodgeschoten hebt.’

‘Het was een wraakactie,’ zei hij zachtjes.

‘Je hebt daarmee voorkomen dat hij Emma Ramm doodde of verwondde.’

‘Ja, maar ik was vooral bezig om hem te straffen en niet om Emma te redden. Dat is het eerlijke antwoord.’

Dokken keek naar hem.

‘Ik zou hier niet moeten zijn,’ zei Blix. ‘Ik bedoel niet hier, specifiek bij jou, maar buiten de gevangenis. Ik had het moeten melden en mijn straf moeten accepteren, zoals alle andere misdadigers.’

‘En daar voel je je schuldig over.’

Blix keek hem aan. ‘Ja.’

Dokken trommelde met zijn pen op zijn notitieblok. ‘Maar stel dat er inderdaad een element van haat, wraak of straf bij betrokken was,’ zei hij. ‘Wie zou niet op dezelfde manier rea-

geren als jij tegenover de man die jouw kind vermoord heeft?’

Blix keek naar beneden en zweeg.

‘Dat maakt je geen slecht mens.’

‘Misschien niet,’ zei Blix. ‘Maar het maakt me een slechte politieagent.’

‘Is dat wat definieert wie je bent?’ vroeg Dokken. ‘Wat voor soort politieagent je ooit was?’

Daar had Blix geen antwoord op.

‘En nog iets anders... Zou het je leven beter gemaakt hebben als je hem had laten gaan? Als hij Emma Ramm ook had kunnen vermoorden?’

Blix bleef naar de vloer staren.

‘Op een bepaalde manier heb je eigenlijk een nieuwe kans gekregen.’

‘Niet echt,’ zei Blix. ‘Ik kan nooit meer als politieagent werken.’

‘Nee, maar misschien lukt het je om te denken dat je je vrijheid cadeau gekregen hebt. Dat is eerder in de geschiedenis gebeurd en met veel slechtere mensen dan jij bent. Je kunt iets met die vrijheid doen, met dat cadeau.’

Blix keek hem aan. ‘Zoals wat?’

‘Daar kan ik geen antwoord op geven. Dat moet je zelf ontdekken.’

Het werd weer stil.

‘Mag ik je een observatie vertellen?’ vroeg Dokken na een tijdje.

Blix keek hem opnieuw aan en wachtte.

‘Het lijkt alsof je jezelf geselt,’ zei Dokken. ‘Vooral omdat je je dochter niet hebt kunnen redden, maar ook omdat je een man gedood hebt en nu vrij bent. Je maakt zelfs wandelingen langs je oude werkplek, zo ongeveer elke dag. Op die manier herinner je jezelf eraan wat je gedaan hebt en wat je niet meer hebt. Het is bijzonder wreed om dat jezelf aan te doen.’

Blix gaf geen antwoord.

Dokken schraapte zijn keel. ‘Op dit moment is je eigen hoofd je grootste vijand, omdat je gedachten in cirkels gaan. Je komt niet vooruit. Je bent net een hond die in zijn eigen staart probeert te bijten.’

Blix luisterde, maar had niets te zeggen.

‘Maar je blijft hiernaartoe komen,’ zei Dokken. ‘Zelfs na je eerdere ervaringen met mensen in mijn beroep, en dat doe je vrijwillig. Dat vertelt me dat je diep vanbinnen hulp wilt krijgen, dat je beter wilt worden. Dat getuigt van een sterk karakter. En ik wil je graag helpen, Alexander, maar dan moet je me wel toestaan om dat te doen.’

Blix keek naar de wandklok. Dokken volgde zijn blik.

Het werd weer stil.

‘In de psychologie hebben we een concept dat *self compassion* heet,’ zei Dokken. ‘Dat heeft te maken met lief voor jezelf zijn. Erkennen dat je pijn hebt, maar tegelijkertijd zeggen dat het prima is om die pijn te voelen. Het is belangrijk om goed voor jezelf te zorgen. En het is belangrijk om het niet erger te maken dan het hoeft te zijn.’

‘Dus ik moet ergens anders gaan wandelen?’

‘Dat kan in elk geval een goed begin zijn,’ zei Dokken. ‘En zoals ik al eerder heb gezegd: neem een hond als je daar niet allergisch voor bent. Honden zijn fantastisch.’

Dokken gebruikte de volgende minuten om verhalen over zijn eigen viervoeters met Blix te delen, en wat een verrijking ze in moeilijke tijden waren geweest. Toen het bijna 11.45 uur was, gaf hij aan dat de sessie afgelopen was.

Blix stond opgelucht op omdat het achter de rug was. Hij transpireerde op zijn rug. Dokken liep met hem mee naar de hal. Nadat Blix zijn nog steeds natte jas had aangetrokken, zei Dokken: ‘Ga een keer op bezoek bij je vader, ook al heb je er geen zin in. Misschien heeft hij bezoek nodig. En wie weet, misschien heb jij het nodig om bij hem op bezoek te gaan.’

Blix bukte zich om zijn veters te controleren, hoewel hij ze

net had gestrikt. Toen hij weer rechtop stond, zei hij niets.

‘Doe het,’ zei Dokken. ‘Het kan ineens te laat zijn.’

Blix knoopte zijn jas dicht en legde zijn hand op de deurek. ‘Bedankt voor het gesprek,’ zei hij zonder naar Dokken te kijken. ‘Nog een fijne dag.’